

श्री नवीन

संगीत सुमती विलास नाटक.

अनावनार.

महेता मोतीलाल नरसीहराम त्रिवेदी.

मु. पाटण

तथा

अमथालाल अयण द्विवेदी.

मु. सीद्धपुर

छपावी प्रसीद्ध करनार.

हाकर प्रभाशंकर आणाशंकर सीद्धपुर.

सन् १८५७ ना २५ भा आकट प्रमाणे रजिस्टर करवी छे
भाटे कोसमे छापवी छपाववी अगर बनववी नही.

अमहाबाह धीकांटे—शा. केशवलाल गुलाणयदे पोताना
धी अंद्रप्रकाश प्रीन्टींग प्रेसमां छपी.

संवत् १८५८

सन् १८०२

कीमत ०-२-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથાલય
૪૧૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૌપીરાગિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૧૦

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સંગીત ગુણોત્તર
વિવિધતા નીચે

વિષય ૬-૧૨

શ્રી ગણેશાય નમઃ

શ્રી નવીન

ગીત સુમતી વિલાસ નાટક.

અંક ૧ લો

પ્રવેશ ૧ લો.

મંગળાચરણ.

ત્રયાર—

૧

શ્રી શંભુ વળી શ્રીહરો હુબકરી, આપો સદા સંપદા,
કાપો પાપ અગાપ તાપ તનના, સંસારની આપદા;
સાચી સેવ કરું સદા તમ તણી, હૈયે ધરો હામને,
જય જય કેસવ છટ્ટ બુદ્ધી વીમળા, સ્તુતી કરું શ્યામને;
ભજવું વેશ વીચીત્ર આજ અહીંયાં, આ રંગ ભુમી મહી
તેમાં વીધન નડે ન એક મુજને, આનંદ દાતા અહીં

સર્વે પાત્રો—

૨

જય જય જય જુગદીશ કૃપાળુ પુરશેતમ પરમેશ
ધરણીધર ગોપીવર ગીરધર રાધાવર રશી કેશ જય
વીશ્વંભર ગુણીયલ ગોપાળ ભક્તનકે પુરણ પ્રતિપાળ
સેવક જનની કર સંભાળ નટવર નંદ નરેશ જય
શંકર્ષણ તુજ સમરે નામ પામે વીધન શકળ વીરામ
આપે અવિચળ તું આરામ કાપી કષ્ટ કલેશ. જય

પ્રવેશ ૨ જો.

સહાકૃત—

૩

શુભ પ્રાણપ્રીયા મારી દીલધારી.

સે. સ્વામી શું કહો આચારી છે બલીહારી

સ. તુજ પુત્ર એ સુમતી વિલાસ, કરી અદ્ધો શાસ્ત્ર અભ્યાસ
લલુચય પણ નમ્ર અપાર શુભકારી સુભસે. સુભો પ્રાણપતિ મારા નેન તારા
અતિ પુન્ય ઉદયથી સુત્ર, પામ્યાં સદ્ગુણી એવો પુત્ર
કુળ દીપક દીકરો એહ પતિ મારા સુભોસ. રાખે ધર્મ ઉપર આસ્થાય, નમે નિત્ય ગુરુને પાય
કદી ક્લેશ કરે નહીં કાંચ, પ્રીયમારી સુભસે. મુજ જીવનો જીવનહાર, જીવો સુખમાં વર્ષ હજાર
પ્રીતે પ્રભુજી સદા સંભાળ કરો તારી સુભોસ. મુને લાગે અતિશે પ્યારો, ભોગવશે વૈભવ મારો
પાળે શ્રાવક કુળ આચાર, પ્રીયમારી સુભ

સહાકૃત—

૪

પામ્યાં (૨) સુંદીર સુત પ્યારી

સે. આલે ચલગત પણ સારી પામ્યાં
જૂઠું જરીએ નવ બોલેસ. નથી જગમાં અવર એ તોલે પામ્યાં
લાડકડો લક્ષણવંતોસે. બહુ વરણાગીમાં ખતો પામ્યાં
કદી વ્યસન કરે નહીં કાંધ

સ. રહે આનંદો મન માંહી પામ્યાં

સે. એને જોઈ જોઈ જીવું જગમાં

સ. દેખી ઠરું મારા દીલમાં

પામ્યાં

સે. પ્રભુ વીનવી માણું એવું

કદી સુત વીયોગ ન સેવું

પામ્યાં

જોઈતો—

૫

જમણુ વેળા થઈ છે ધણીવારનું થંકુ થઈ જાયે

સદાકૃણ—પણ સુમતી જો ક્યાં છે.....

સેજલદે—.....ખોલાવ તેને શાન્તિ મન થાયે

પ્રવેશ ૩ જો.

સુમતી—

૬

સજન સુણ મમ મીત્ર મુજળા, વાત એક મુજ મન ધાર

સંધ્યા સમયે જવું બનરે, ચાલો સહેલ કરવા સાથે

નથી બેસવું આજ ગાડીમાં, જવું ચાલતું પગ પાળે

સર્વ નગરની રચના જોતાં, મગ્ન થશે મન આકાળે

સ્વા—આપ હુકમનું માન્ય કરીને, ચાલો શેઠ સાથે આવું

પણ મુજ પાસે નથી પહેરવા, સંગ આવીને શરમાવું

માટે સ્વીકારી ચરણ મારી, આપો વસ્ત્ર અનુપમ એક

ઘોતી કસળી કસળી હુસાલો, આપો જ્યારે જાણું તેક

પછી જવું છે જમવા મારે, જ્યારે આવશું સેલ કરી

છતાં વાર કરો હવે શાની, ચાલો આવીએ જલદી ફરી

જોઈતો—

અરે સ્વારથી કહીં પટાવી, લઈ જાય શેઠને આવાર

જરૂર જાણુજે કહી બાપાને, વલે કરાવું તારીધાર

સ્વા— કરે કેમ તું બકબંક ઝાઝી, તારે શી એમાં પંચાત

- શુ— જલદી જઇને આપ જીતીયાં, નહીંતો પડશે તુજને કાત
 સ્વા— મોટા પગ છે મારા તેથી, જોડા નાના નહીં પહેસાય
 મો— ક્યાંથી હોય કરમમાં તારા, કરમ પુટતો તું કહેવાય
 સ્વા— આપ પુમડું અતર કેરું, મારું બબડો હું બરપુર
 મો— પટાઇ પુરો તુજને પેખ્યો, સ્વારથમા તું તો ચકચુર
 પાન બીડી લ્યો તમને આપું, જાઓ શેઠ સંગે એમાં
 જો— અરે કેમ ગિંધુ સમજાવે, તણાય તું તેની સેમાં
 મો— લુલુ હરામી લંપટ કેરો કેમ શેઠ વીશ્વાસ કરે.
 જો— જેમ તેમ અવળું સમજાવી પૈસા પડાવી પેટ ભરે;
 મો— જોઇતા જોવા કારણ જઇએ આપણુ તે બેઢીની ચરચા.
 કીંદાં જાયને શું કરે છે શેઠ કને થઇ શું સાચા.

પ્રવેશ ૪ થો.

કપટકળા—

૭

બહુ વીરહા નળથી વ્યાકુળ થઇ સખી એલી,

ધીરધારી, રહેનારી, તું વિચારી.

ધારે શું મનમાં સત્ય કહે અલખેલી.

બહુ.

છખીતારી, દુખીઆરી, કામે બારી.

જાણું તુજને મદન કરે છે ઘેલી,

બહુ.

મળે પ્યારો, સ્વામી સારો, સુખ બારો, આવે આરો.

મળશે તુજને પણ ધીરજ ધરો સાહેલી;

બહુ.

કામસેના—

૮

સુણુ શાણી દાસી અતી છું ઉદાસી રંગ રસની;

પ્યાસી પ્યારી આજે, વાગ્યું વીરહખાણુ સારે

સરસરસ સુણુ શાણી દાસી.

મદદપી મદન કરે ફીલ ફહન નહીં માથે સહન.

ધ્યારી મારી દિલ લાગે જાળ મુજ ઝરરરરર;
રમર શત્રુ હાય, મુજ ખાળે કાય, નહીં નહીં વેઠાય.
ધ્યારી મારી, અતિ કંપે કાય મુજ થરરરરર

સુધ્ય.

સુધ્ય.

કામસેન—

૯

નીરખ્યો જે નજરેથી, કાલ બળરે સાયંકાળ સમયે
તે મમ હૃદય વસ્યો છે, કામદેવ સમ છે મારી વયે

કપટકળા—

વણીક પુત્રની યારી, શું સુખ પામીશ કરતાં મુજ બેની
સ્વાર્થ સરે નહીં એકે, કારણ શું છે તેહ તણું કહેની

કામસેના—

૧૦

પીડે કામ દરોગો મુજને
ચોવન વન ખીલ્યું અતિ માફ, શું કહું સખી હું તુજને પી
પતિ વીણ નીંદ્રા લેશ ન આવે, રંગરસીએ મુજ કાળજી
કેર્યું મારી નયનશર હૃદયજ વીધ્યું
ચતુર એ ચીતડું ચોર્યું, પીડે કામ દરોગો
ક્યારે મળશે શાન્તન કરશે, તાપજ હરશે સખી મારી
વોરહવન્દી ઓલવે આવી, પાછ પ્રેમ રસ વારી

પીડે

કપટકળા—

૧૧

તજે બળાપો તારૂંણી જરી ખ્યાલ બાઈ કરો;
રાખો હામ, ઘટે શું આમ, વચન દીલધરો;
ચોવન ઉપર આપણો વેપાર છે ખરે.
સ્વાર્થ વીણ સોબતમાં કાર્ય શું સરે,
એથી સારા અતી રૂપાળા અવરનરની સંમ
ખાંધી ધ્યાર કરીને યાર, રંમને તેથી રંમ;

તજે.

તજે.

તજે.

કામસેન—

૧૨

લાવ સખી એ સુખ કરરે,

મનહર રસીઓ મેગવ મુને લાવ સખી એ સુખકરરે. (૨)

પ્રાણુચવન મુજ એ આ જગમાં એ વીણુ અવર ન જાણુ,

લાવ બોલાવી મદન વિલાસી.

(તે) સંગ મદન સુખ માણુ

લાવ

તનમન ધન અરપીશ હું તેને સત્ય વિચાર સખી મારો;

રસીક કળી હું જમર એ ભોગી, વીરહ દુઃખ હરનારો,

લાવ

કામસેન—

૧૩

જેને સખી પેલો રસીક સકુમાર;

પ્યારો પ્યારો વહાલો એ મદન વિલાસી;

જેને.

રતિ પતિ સમ અતિ રૂપાળો,

દાસી મારો પ્યારો વહાલો દોલદાર,

નેન વડેથી કેવો નેહ જાણાવે;

ખરે મન કરે ખચીત એ ખુવાર;

જેને.

વહાલી તું જાને સત્વર વહેલી.

લાવ લલચાવી એ ચીત હરનાર,

એન પડે નહીં ચતુર વીના રજ,

બાંધું સખી એ શું પુરણુ હું પ્યાર;

જેને.

કપટકળા—

૧૪

આ બોલાવી લાવું બાધ જલદી તારી પાસ,

છળ કરીને છેતરું તું થા નહીં નીરાશ;

આ.

ચુકતી પ્રપંચની હું પુરી જાણું સાચી બાધ,

પ્યારમાં પટાવી લાવી હાજર કરું આંહી,

આ.

પીગળતાં અગ્નીની આગે ઘટને કેટલી વાર;

શું ગળું એ બાળનું પમાડું તેને પાર,

આ.

કામસેના—

૧૫

પટકુળ પેરી સુંદર ઝાલ ગુચ્છ ગુલાબ તથાં કરમાં
નેનથી નખરો કરતી પ્રાણજીવનને બોલાવ જઇ ધરમાં

સુમતી—

૧૬

અહા અલોકીક રંભા પદ્મણી કે વળી ઉર્વશી અહીં ખાશી
કાંધક વાત કહીને, પ્રેરે મારી તરફ તેની દાસી

કપટકળા—

૧૭

આલો આવો ઉપર અલખેલા, છો રસીક રંગ રસેલા.
મદમત વડેથી કસેલા, માનુની મન વસેલા
તલસાવો નહીં તરણીને, વડું વીરહ દુઃખ જાણીને
કરો સંજોગ, ભોગવે ભોગ, મળ્યો છે જોગ
સુંદીર સાહેલા, છો રસીક રંગ રસેલા

આલો

સુમતી—

૧૮

હાં રંગીલી રસીલી છબીલી છોગાળી
બાળા જાઉં બલીહારીરે
આતુરધું આલીંગન દેવા મેળવો મનહર નારીરે
એ પ્રાણ પ્યારીરે
કોટીક રંભા રતિ સમ સુંદરી, તુજં રૂપે નહીં નારીરે
વડુ વિચારીરે,
રોજ રહીશ સમીપ હું તારી રોહી સખંધી
વીસારીરે કરીને મારીરે

હાં રંગીલી

હાં રંગીલી

હાં રંગીલી

સુમતી—

૧૯

મિત્ર મારા દીલજ્વન, નથી સુઝતું શું કરવું બાધ
ઉપાય મુજને બતાવી, આપ સલાહ વીચાર કરો કાંધ

સ્વારથી—

૨૦

કેમ શરમાવો, કેમ ગમરાવો, ગુણકાના ધર માંહી જાવો
 કદી મળશે નહીં અવસર આવો, લાખેણી સુખે દ્યો લાવો
 શરમ ધરો નહીં મારી જરી આ વાત કરે નહીં ક્યાંહી ફરી
 વડું શાસ્ત્ર તણી વાણીજ ખરી, દેશાટણ પંડીત પ્રેમ કરી
 જવું વેસ્યા ધરને કચેરી જ્યહી, વધે ચતુરપણું વિશેષ નહીં
 કે નીદિ પણ કદી કરવું નહીં, છે સાર સ્નેહ વેસ્યાની મહી

જોઇતો—

૨૧

જાય તારું જડામુળ ખેંટ, આ શું સમજાવ્યું

મે— ખરે સ્વાર્થ સાધવા માટ આમ અડાવ્યું
 છો ભોગ એમના, મોજ આવે તેમ મહાલે
 કરીએ કેમ જો આપણું, એમાં શું ચાલે

જો— થાવા નીલંજ સ્વારથી, કહ્યું નવ થોડું

મે— સુંદર શોભાવે તેવું મળ્યું છે જોડું
 જોઇતા જોવાને કાજ આપણે જઇએ
 જોખની ખીના તે શેઠ કને જઈ કહીએ

સ્વારથી—

૨૨

શેઠ મારા મહેરબાન, જાઓ જલદી ઉમંગ મન આણી
 પણ મહેરબાની ખાતર, આપો વીંટી મિત્ર ભાવ જાણી

સુમતી—

લે આ વીંટી આપું નથી વધારે મિત્ર તુજ કરતાં,
 આવે જો આંગળીએ બતાવજો યૌરંતે પોરસતાં

સ્વારથી—

૨૩

શાખાશ મીત્ર મુજણુરે; આજે કીધો આભારી, (૨)

ફરજ બરોબર બજાવી શાણા, હાલત મારી વીમારી,

આજે

આશીશ એટલી આપું છું વાઘા કીર્તી એખંડ તમારી, આને
જબદીથી જાઓ, શુરે વીચારો, લાયક તમ એ નારીરે, આને
હું પણ અહીંથી જાવા ચડું છું મોદક, વેળા વીચારીરે, આને

સુમતી—

૨૪

ઠીક જાઓ કાલે મળજો, રખે વાત આ કાષ્ટકને કહેતો
નથી તુજથી મુદાઈ રાખીશ સજી હર વખતે હુતો.

સુમતી—

૨૫

આતુરહું છું આવવા અભખેલી નારી,
પણ આ પીડા નડેછે મુને ભારી,
જરૂર મુકીને આવીશ સાથ તારી,

કપટ—

વણવીચાર્યું સું વદોજઆ ઘટેના,
જાઓ ક્યાં, વારેવા, શુરેઆ,

સુ.—આતુર હું છું આવવા અભખેલી નારી

કપટ—જાઓ ન શેઠજી પ્રેમ કટારી ભારી

આપ વીરોગથી પીડાયે બાધ ભારી,
જીવતી રાહ જીવે છે પ્રીતે તમારી
સમજાવી સુંદરી શાંત કરો નડોર;

કળહરો, સઘરો, વીચરો,

આતુર.

કામસેન—

૨૬

આવો આવો પ્રીતમ પાવન કરો,

કામ પીડા હરો, દ્યોતે બાવ ખરો હાં, હાં, હાં. હાં, આવો.

રસોલા રસમાં જીભાતું પતિ પ્રેમ ધરી,

પોઠો પ્રસન્ન કરે સ્વર્ણ તણી સેવા કરી;

તમ દરશનથી કરી, ધર્મજી શાન્ત ખરી. હાં, હાં, હાં, હાં, આવો.

પુરવ પુન્ય પ્રતાપે મળ્યા સ્વામી સારા
 નહીં મુકું નીમીશ માત્ર નાથ ન્યારા
 રમીશું રોજ રંગે પ્રેમીપીયુ નીસંગે.
 હાં, હાં, હાં, હાં, આવો આવો પ્રીતમ પાવન કરો

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્વામી—

૨૭

જીવે જીવેને જગમાં, કેવી શ્રીમતોના ધરની પોલ
 ગુણકા ધરમાં ગયા શેઠજી રમવા રંગ તણી રકઝોલ
 નગણી મારી લાજ, હું રોકુ શાને કાજ,
 આપણો વેપારને રોજગાર એનીમાંજ, જીવે.
 ભોગ એમના અવળા ચાલે, શું કરવાને ધરીયે શોક
 ગુણકાને પણ ગમતું બોલ્યો, નહીં બળ્યું રક્ષતું ફોક.
 આપણે એમાં સાર, ઉડશે બેશ બહાર.
 પ્રપંચમાં પટાવી સ્વાર્થ, સરસે વારંવાર. જીવે.

મોઢકો—

૨૮

સ્વાર્થીલાલ સ્વાર્થમાં તું છે ખરેખરો

જો— બોલ તું હરામખોર, શેઠ ક્યાં ગયા

મો— સા, ચું, કે, ને, પ્રપંચી છે પુરો, સ્વાર્થીલાલ
 શેઠને બગાડનાર નકી એજ છે.

જો— શું જીવે છે માર માર ડર નહીં જરી

સ્વા— ત, મ, ને શું, પંચાત પરની છે. સ્વાર્થીલાલ

મો— અપાવશે એના કનેથી આપણને કાંઈ

જો— હાજી હાજી કરતા રહેવું ભેળી એમના બાઈ

મો— દા, ટી, વા, ત રહેવા દો ના કરો સ્વાર્થીલાલ

જો— લગાવ એક લાત વીંટી એ પડાવીલે,

મેા— આપે નહીં એ જો તને તો તું બડાવી દે

સ્વા— આ, પી, દે, વી નહીંતો છે મરો,

સ્વાર્થીલાલ

સ્વારથીલાલ—

૨૯

ચુપ, ચુપ, બંદે શું જાવો, સમજવું અહીંયાં આવો

શું વારે વારે ડરાવો, બોલ્યા નહી ત્યાંતો કાવો.

તમને પલુ કાંધક મળશે, નકી અર્થ તમારો સરસે,

આપણું માંય, કહો શું જાય, સ્વાર્થ સધાય;

ઘેર નહી જાવો, સમજવું અહીંયાં આવો.

ચુપ ચુપ

એ બોગ શેઠના બાધ. શું લાગે વળગે કાંધ,

ખુશામત કરી, લેવું ધન હરી, પાછળે ફરી

શાખાશી લેતો, શિક્ષાં શું કરવા દેતો

ચુપ ચુપ

જો-જો મિત્ર મળે કદી આવો, કરે રાખ ચોળાવિ ખાવો,

સ્વા—મુક, મુક, જવું જમવા, વળી મળવા,

નહીંજ સતાવો સમજવું અહીંયાં આવો

ચુપ ચુપ

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સેજલદે—

૩૦

સમીસાંજનો સુમની ગયો છે સ્વારથીયા સાથે

સદા— હજુ કેમ આવ્યો નહી વાર, ફીકરછે આલુપણુ સાર,

સેજ— ફટાવ્યો તમે કરી હાથે,

સમીસાંજનો

ખરેનથી સ્વાર્થદત્ત સારો

સ્વા— ઉલટો મને તમે મારો

મેા— ખરું કહે પડશે નહી માથે.

સમીસાંજનો

૩૧

સ્વા— મુક મોડું થાય, મારો વખત વહી ગયો

મા— ચાલ શેઠ પાસ મારખાવાતો થયો,

સ્વા—કેમ મારે માર ચાલ આવુધું તહીં,

સેજ—એકલોતું કેમ આવ્યો સુમતી કહી

જેઠ—સ્વારથી એ સ્વાર્થ માટે નીતી બતાવીને

મા—મોક્ષ્યા વેશ્યાની કને બાધ બમાવીને

સેજ—બને નહીં કદાપી, સુમતી હોય શું એવો

સદા— શું કહેછે તું ખરે. શું છે કહે તેવો

જેઠ—ધુપાવવા આવત ઘરનીમાંહ સ્વાર્થાને

મા—આપીવીંટી લાવ્યા માફો. જુવો પડાવીને

સેજલહે—

૩૨

બન્યું હોયજે કહે મુજને. કરીશ નહી રોશ હું તુજને

સ્વા—રાખું નવશર્મ દીલજરી, કહું બની વાત જેછે ખરી

અજસંહિ જેમલે ઝડપી, ધેર્યા ગુણુકાએ ત્યાં તદપી

પટયા પ્રેમ પાસમાં માલે, કહો મારું શું તહીં ચાલે

સેજ—સોબત નવ કર તું તેની, બગાડી મતીજ તેં એની

સ્વા—નથી એ વાંક કંઈ મારો, વગર વીચારે શું સારો

મા—રજ હોય જે મુને આદીશ, કરું પુજ ચઢી બહુ રીશ

પ્રવેશ ૭ મા

કામસેના—

૩૩

મારા પ્રાણતણા આધારરે, પ્રીતમ પાતળીયા

આપ વિયોગે અતિ, હતી, હું, ઊદાસીરે

તમે મન ગમતા, મને મોહન મળીયા,

માફ પ્રાણ

સાખી

મયુર ચહે જેમ મેઘને, ચંદ્રજ ચહે ચક્રાર

વેલ ચહે જેમ પ્રક્ષને, જોખન મદને જોર

વાહાલા જોતી એમ વનીતા, વાટ તમારી
તમે મન ગમતા, મન મોહન મળોયા,

મારા પ્રાણ

સાખી

જગમાં જીવ્યું જાણવું, પતિ વીનાનું વ્યર્થ
કામો કંથ મળ્યા વીના, સરે ન એકે અર્થ
હાજર હરતીસ હું રહીને, રસીયો રીઝાવું
તમે મન ગમતા, મન મોહન મળોયા,

મારા પ્રાણ

સુમતી

૩૪

નથી તુલ્ય તુજ અવર કો નારી, પ્રાણ પ્રીયા મારી
વદન સમ શક્તી તેજ શોભે, સ્પર્ષ સુખ થાયા ચીત ભોભે
નયન શર આતકામ ભારી, નથી તુલ્ય
કટાક્ષે મન મારું હરીયું, તુંને અવલોકી હૃદય ?રીયું
અમ્રત સમે રસના છે તારી, નથી તુલ્ય
પયોધર કનક કળશ જાણે, અધર રસ અમ્રત પરમાણે
ઊર્વશી આપે જિતારી, નથી તુલ્ય
રહીશ તુજ રોજ સમીપ વાલી, રહેહીતા સખધને ટાળી
(પણહાલ) જવાધર વ્રતી વીચારી, નથી તુલ્ય

કામસેના—

૩૫

પ્રાણપતિ અતિ હો પ્રીય મારા
આમ અધરતું વદો નહીં પ્યારા પ્રાણ
એકલી અખળાને તરછોડી, જાઉં ઘટે નહીં વાલમજીરે
નહીંરે જાવા દેહી નાથ નગીન, પાત કરો નવ મન સમજીરે પ્રાણ
વીરહવન્હીં શુરે વેદાયે ખીલી જીવાની કુસુમ કળીરે
અધરામ્રત અપરોગો પ્યારા, રંગ રમ્યાની લક મળીરે પ્રાણ

સુમતી—

૩૬

સમજી થઇશું શોચ કરે, પ્રાણની પ્યારી
મળી પીતાને ત્વરીત આવું, પાસ હું તારો
સુંદરી સુખ પ્રેમ તારો સાલે છે હમેશ
રાત દીવસ રમશું રંગ કર નહીં તું કલેશ
વીનયવાળી મધુર વેણે મારું મોહ્યાણ
સમય પહોડવાનો થાતાં પકડી લાવે પ્રાણ

સમજી

સમજી

સમજી

કામસેના—

૩૭

રસીયા નવ રીખાવેા ને જાણેતો આપીશ હત્યાય
અન્નોદક નહીં લેઉ દેહ દગીને પાડીશ મુજ કાય

સુ—રતિસમ હે રૂપાળી આમ અધીરી થાવું શું સારું
જરૂર જાણુજે જલદી આવું હમણાં પછી કેમ વારૂ

પ્રવેશ ૮ મો.

જોઇતો—

૩૮

શું કરોછો કામ બાધ, એકલા આ ધરની માંહી
ખોલી પેટીને શું લીધું, બાગી નાંખ્યું તાણુ આહી
શેઠતો ગયા છે બહાર, ક્યાં ધરેણું ચાલ્યા લેઇ
પાછું મુકે તે નહીંતો, કહેવું પડશે શેઠને જાણું

શું

સુ—શું બકે હરામખોર, શેઠને શું કહીશ વાત
બહુ લવારા ને ક્યાં તો, પડશે એક તુજને લાત
થઇ ગુલામ શું અડાવે, શું બતાવે તારો તોલ
બંદાતો આ ચાલ્યા બહાર આવ શું કહે છે ખોલ

સદા—સુમતી સાથે શું કરે, અરે હજો હડી સાથી

જો—તાણુ બાગી લેઇ ગયા, બધું ધરેણું પેટીમાંથી

સદાકૃષ્ણ—નવ સુઝ પડે નારી

સેજલદે—થયો પુત્ર અવીચારી અરેહાં (૪)

નવ

સદાકૃષ્ણ—ક્યો લેશ ન પ્રથમ વીચાર, બતાવ્યો ખ્યાર,

અધીક આવાર, એ થઇ બુલ બારી,

નવ

સેજલદે—સ્વામી હું પણ સમજી મન, સુંદીર છે તન,

નથી કો દંદ, રહી જોમ ધારી

થયો

સદાકૃષ્ણ—ઘડપણે થશે શી દશાય. નહી સમજાય,

મરું જોમ થાય, ખરે છે ખુવારી

નવ

નહીં બેસે કદી મમ પાસ, આણી ઉલાસ,

ઉમંગે ખાસ, રમે નીત્ય જારી

થયો

સેજ—સ્વાર્થીની સોબત કરી, બુધો તેની ફરી,

રહો ન ડરી, વીવેક વીસારી

થયો

પ્રવેશ ૯ મો.

કામસેના.

૪૦

આવો, આવો, આવો, આવો, આવોજી મારા રાજ

જવો શું, જવો શું, જવો શું, જવો શું, જવો શું સુંદીરરાજ

અહીંયાં આવો, તાપ સમાવો, હ્યો સુખલાવો, રસોયાલાલ,

પુરવ પુન્ય પ્રતાપે પામી, વાલમ આવે છે બહુ વાલ

ઇશ્વક ચીત ચલાવે નીરખી, સ્ત્રીયા થાશે નહીં રીસાલ

પ્યારા તારા પ્યારમાં બે બાન, બાન, બાન,

વહાલા મારી હરી સુધસાન, સાન, સાન,

બ્રમર બ્રગુટી તણે બાણ, બાણ, બાણ,

પ્રેમની કટારે હર્યા પ્રાણ, પ્રાણ, પ્રાણ,

આવો

સુમતી વીલાસ

૪૧

પ્યારી તુજ પ્યારમાં ગુલજારું, કામણુ કરનારી
બલીહારી બાળાતારી, બલિ તુજપર હું વારી.

રહેતી નવ ધીરજ ધારી,
આપું આ હાર તે તું ધાર, રેતુજ ક'ઠેતારી
પ્રેમદા કરી પ્યાર હોદીલદાર, પા પ્રાંતીરસ વારી
સલુણી આ સ્વીકાર, વાલમની દાઝ વીચારી
પજવે સ્મરશત્રુ ભારી,

પ્યારી

પ્યારી

કામસેના.

૪૨

પ્યારા પ્યારા હૈયાહાર મારા, પ્રાણના આધારે
પ્રાણના આધારે પ્રાણના આધારે,
તનમન સોંપ્યું તમને સ્વામી, વીરહની વેદનાને વામી
બાંધતાં પુરણ પ્યાર પામી, અધીક સુખ સારે.

પ્યારા

પ્યારા

પ્યારા

સુમતી.

૪૩

થયું હશે મુજ પીતાને જાણ.
પ્રાણ પ્રીયા એક વાત વીચારું, સંધુ ધરેણું મુકો દીક ધારું
જોઈ તે કયું બુખ્યાણ, થયું
ત્યાં થકી લાવતાં તેણે તો જાણ્યું, છતાં અડાવી મે અહીંયાં
આણું માટે વંદુ આવાણ, થયું
તેથી કરી હાલ ધેર જવું છે, જોઈ પીતા મુને શુરે કરે છે
કેવી વસાવે છે સાન, થયું

કામસેના.

૪૪

આવું વેણુ ન વદશો, (૨) આવું વેણુ ન વદશો, હે પીયુમારા આ
વીશ ખાઇ હવે પડશે મરવું, (૨) માંડ્યો ઉનમત આશો
માંડ્યો ઉનમત આશો હે પીયુ મારા,

આવું

સુ—સુંદરી શોચતું શીઠ કરે છે, આંખે આંસુ ન ભરશો
આંખે આંસુ ન ભરશો હે પ્યારી મારી,

આંખે

કામ—છોડુ નહીં પતિ છેલ છામાળા, મુને મુકી શું જાશે
મુને મુકી શું જાશે, હે પીયુ મારા

આવું

મુ—વાર જરામાં જમ ને આવું, દીલ લેશ ન ડરશે
દીલ લેશ ન ડરશે, હે પ્યારી મારી

આંખ

કામ—જાણુ ખરે પતિ પ્રેમ છે ઓછો, જમ ખીજને વરશે
જમ ખીજને વરશે, હે પીયુમારા

આવું

૪૫

મુ—મનહર હેમાનુતી, વેમ કરી શું વહાલી આમ વદી

કા—નથી જાણું સ્વામી, પોદો પલંગે જન્ને વળતી કદી

પ્રવેશ ૧૦ મો.

સેજલદે.

૪૬

શું કરવું હવે સ્વામીજી મારા વંદ્યો પુત્ર વિશેષ

કરવાથી આમ ઉચાટ અહોનીશ, સ્વાર્થ સરે નહીં લેશ

શું

ગુણકા ગમારમાં સાર બતાવ્યો, બુદ્ધી વધે તેથી બેશ

ફાટેલ સ્વારથીએ તો ફટાવ્યો, આપી એવો ઉપદેશ

શું

જાતો નથી જીન મંદીર જરીએ, અલગો મુક્યો આચાર

લાજ મરજદ જરી નવ લેખે. લોકની મનમાં લગાર

શું

એમાં શું જાય છે સ્વારથી કેડું, સ્વાર્થ પોતાનો સધાય

પુત્ર કુપુત્ર નીવડ્યો કલંકી, કરવું શું હવે હાય

શું

સદાફલ.

૪૭

મારાસમ તું સુંદરી શાણી.

આમ ન રડ આંખે આંસુ આણીજી,

મારા

સંમારમાં સુતસુતા સરવે, મળે છે કર્મ સંજોગ

પુર્વ જનમના ભાગ્ય પ્રમાણે; તેને પડે તેવું ભોગ

આપણે રહેવું, કરમાં જાણી, કાને કહેતી આ કર્મની કાંણીજી

વહાલાં વગોવે લુચો લેખે, નાંદિ છે સધળીનાત
સગા સંબંધીની શરમ ન રાખે, આવે ઉઠી પ્રભાત
જાત કુળતની શોખત શાણી, એથી કયો મનખો ધુળધાણી.

સેજલદે.

૪૮

બંલેરે આવ્યો આ અવસરભાષ,

મુ—મુજને સતાવેરે, તેથી નહીં આવ્યોરે

મે—સમજે તો કહું તુંને કાંઈ,

બંલેરે

મુ—તરણાની તોલેરે. બાપા મારા બોલેરે

કરવું શું રહી ધરમાંહી,

બંલેરે

કરો શીટકારરે, આ આલ્યો હું બહારરે

આવું ન કદી હવે અહીં,

બંલેરે

સેજલદે.

૪૯

કરે તું આમ ન શાર. વીચારી જો મનમાં, સાંભળ મારી વાત

આપણુ તે કાંઈ જેવાં તેવાં, મોટાં માઝન જન

તે માટે છોકરવાદ છોડો, સમજો શીખ આ મન

કરેકાં અમને દહન,

સાંભળ

જક શી કરવી હમણાં જવાસે બેશ પીતા તુજ પાસે

મુ—છોડી દે માડી મુજ છોડો નહીંતર પીતો મારો જાસે

તો મુખથી કાંક કહેવાસે,

સાંભળ

આજ થકી ઉઘાડું જણાવું, જઉં ત્યાંતો જવાનો

રોક્યો નથી કોઈથી રહેવાનો અહીં હવે નહીં આવવાનો

માડી તમે નીશ્ચય માનો

સાંભળ

સેજલદે—

૫૦

સ્વામી શુંરે થાસે હવે આન્યું ન જરી

લોપી લાજ કુળ તણી, એણેનો ખરી

સ્વામી

	પુત્ર રૂપી અરી વળી કુળમાં ધાયો	
	કરી અપમાન માફ, રે જતો રહ્યો	સ્વામી
સદા—	ઘશ તણુ ધાર્યું થસે કલેશ કાં કરે	
	ઉપાય જડ્યો છે એક રડતી તુરે	ઘશતણુ
	નઅતણા નૃપતિને અર્જ કરીને	
	નીશ્યે તળવશું ધર વેરવાનું તેને	ઘશતણુ

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧ લો.

કંથનીયો—

૫૧

જય શુભકર દુખ હરતું (૨) નટવર જગધર ધશ્વર તું
 પરમપ્રભુ જય સુખ કર દુખ હર તું
 તુજ શુભ ગામ્યે, પરમપદ પામ્યે
 તારી ગતિ, ન્યારી અતિ, પોએ નમતિ
 કોડ કૃપા હે પ્રભુ કરતું, જય
 જગ જશ સ્થાપો, રીધ સીધ આપો, કષ્ટ સહુ કાપો નૃપતિતણાં
 સુખ મળે, દુઃખ ટળે, જય
 નિત્ય સુમંગલકાળ કરો, શીરતાજ મહીં રવી તેજ તપો
 જય ધાકર, અમપર, જયકર, નૃપપર સુખકર દુખહર
 ગીરીવર તુંજય

સદાકેળી—

૫૨

એક અરજ હિરમાં નૃપ ધારો, રંક પ્રજાની વીનતી સ્વીકારો
 વેસ્યા એક વસે અહીં ન્વાસો, કામસેના કપટી કષ્ટ બારો એક
 સત દીવસ રહી તેને સંગે, પુત્ર અમારો બનીયો નહારો એક

શું કરીએ ઘણુંએ સમજાવ્યો, પણ નથી રહેતો અમથી એ વાચો
એથી આપને અર્જ કરાવું, નૃપતિ માફ કરાવી નીવારો એક
મેલેર કરી મહારાજ સુજને, ગુણકા કનેથી પુત્ર અપાવો એક

રાજા—

૫૩

સુણ અરજી શેઠ તમારી, ધનસાફે અમે જિતારી

ઉતર આપું વીચારી, લઘ લક્ષે રાખો ધારી

કોઈ વેચીને નીજધરને, ચાહે કરવા મન કરને

કરે ન વીચાર, થાય ખુવાર, રમે નીત્ય જાર

થાય અવિચારી ધનસાફે અમે જિતારી.

વલી તજી કુળ કોઈ જાએ વાસી જંગલનો થાયે

શીખ નવ ધરે, કર્મ નીચ કરે, જમ તાલી મરે, કહો શુ રોકાયે. વાસી

તમ પુત્ર કરે એ પેરે, જાએ ગુણકાને ઘેરે, કહો શુ થાય

કેમ રોકાય પ્રેમની માંડ, તમની પ્યારી

તમશરમ થકી સહુ સહીયે ચાલો ગુણકા ધર જમએ,

સમજાવું સહી, તેહને કહી, અમાફ નહીં જોર, જરાએ

વાસી

સશ્રીવ —

૫૪

જાવું, જાવું, જાવું, શાને માટે વેચ્યા ધરજાવું

હુકમ હોયજો હજુર કરો, એને અહીંયાં બોલાવુરે

શાને

રા— નાના તેને કરવી ન હરકત, જાતે ત્યાં લગી જાવું, શાને

સ— અદલ ન્યાય છે આપનો, ભુપતિ સુણી હુકમ હરખાવું, શાને

વી— મારાજ મારે, છે એક અરજી, કહોતો સહુને રીઝાવું

મારી નારી તણા ગુણ ગાવું,

હાં હાં

વિદુષક—

૫૫

નારી મારીનો સાજ સંભળાવું, સુણોને નૃપ ધરીધીર આવાર

અગીયાર વાગે ઉઘમાંથી ઉઠવું નહાવાનો નીમ છે દીન દસખાર

ભુત ભડકામણી, રાંડ બળમણી, વરવો જોનો દીસે છે વેષ

વેત ભર્યા વાળમાં પાર વની લીળો, કુવડ રાંડને માથે હમેશ
અંગે ચોરાળા ને દાંતન રાળા, માથું બાળે સુગરીને માળો.
ખણતાં જુવોના ટોકળા ખેરવે, બળાં સુડણની ટેવ બાળો નારી.

સદાકુળ—

૫૬

મહેર કરી મહારાજા, અપાવશે સુત શાને હવે ડરીએ
ખરા ખુલાસાથી. પત્રજ લખીએ એના સાસરાયે.

પ્રવેશ ૨ નો.

સુભાગા—

૫૭

સુણો સુણોને વીનતી માગી હો, મારા પ્યારા પ્રીતમ દીલગની
પુત્રી તમારી, લીલાવતી ને, શાણી સુગુણી ખુશીવતી ને
આત્રી આવી છે ઊમર એના હો.

મારા

આજે વેવાઈને પત્ર આવ્યો. વાંચી વીગત મુજને મનભાવ્યો
છતાં વાર કરો હવે શાનીહોં.

મારા

લ્યોને લાવી, વાંચો સત્વર, કુમ કુમ કેસર છાંટયું અંદર
આપો ઉત્તર વચન મુજમાનીહો.

મારા

સોમદત્ત—

૫૮

લાવો લાવોને વાંચવું વાલીહો, પ્યારી તારે અધીરી ન થાવું
એહ લખે છે કે લગન લેજો; પાછો પત્ર લખો પાઠવજો
માટે કાલ મુહુરત લેવરાવું હો,

પ્યારી તારે

હાંડી તકતા ચુમતી ઝુમર, ગુલાબ ચપો ઉમદાં અત્તર
વલી સારાં બીછાનાં મંગાવું હો.

પ્યારી તારે

બન તેડાવું જશ લેવાને; માઝનમાં મોટાઈ થવાને.

મોટો મંડપ ઘેર રચાવું હો.

પ્યારી તારે

નોતર આપું નાતને આખી, વખાણે સૌકો મુખે બાખી

પ્યારી તુને હું ખુશી કરાવું હો.

પ્યારીતારે

પ્રવેશ ૩ ને

કામસેના—

૫૯

કરો મહેર રાંધ રંક ઊપર ભારી, આવી આજ ભારી
લાજનો વધારો, વળી શ્યાવ સાથ કરી અતિ આભારી. કરી,
કરો હુકમ ઊભી હાજર હું હજુર, આજા આપો મુને
જે કરે જરૂર, ધરો ન અદેશ લેશ પૃથ્વીનાથ ઊર, કરો.

સચીવ -

૬૦

છે મહીપતિનું વચન, માનુની; મહીપતિનું વચન
ધરો સત્ય વચન કરી મન, માનુની મહી.
શેઠ સદાશનનું કષ્ટ કાપો, સમતી વીલાસ આ વખત આપો
ગત વણીકની હોયે નહારી, સ્વાર્થ સરે એ શું કરતાં યારી
પ્રીત કરો નર અવરની સારો, પ્રેમ તણું સુખ મળશે ભારી
વારંગના કહું વારી વારી, (માટે મુકીયો શું સારછે)
છે હીત તણું આ કથન, માનુની મહીપતિનું મહી વચન

કામસેના—

૬૧

શાણુ સચીવજી, જોલ્યા શું જોલ, જાઓજી જાઓ,
હાં, જાઓજી જાવો, હાં- વાહ, જાઓજી જાવો, શાણુ.
મનગમતાથી ન મોજ મુકાય, વીરહ લાય શુરે વેઠાય
પળપણુ પ્રાણુ સુખણુ, સૌવાય નહીં રહેવાય
ના નહીં રેવાય- હાય- નાય નહીં રેવાય, પળપણુ પ્રાણુ
મહીપતિ કોપે તો શુરે થાય, કોપે આ શીશ બલે કદી જાય
બહેતર જીવ જતાં પણુ નાય, જુદુ પડાય
હાય જુદું પડાય-હાય-નાય-જુદુ પડાય બહેતર
અચીત જખર થયછે ખરે, તેડી તમોને આ લાવ્યા અરે
એમ સીદારસ શેઠ કરે ન કાજ સરે
હાં- કાજ સરે હાં-નાય કાજ સરે એમ સીશ

સદાકૃપા—

૬૨

કરે શું અરે હવે હું હરી, તળવી લાજ તેં સુંદરી
 કરી મુજ પુષ્પની યારી, કીધો ધાયલ વચન મારી
 હવે તૃપ એક અર્જ કરે, ગિચારું છું, છતાં બહુ ડરે
 ફક્ત પરણાવવા નકાળે, અપાવો પુત્રને આળે
 વધુ દીન હું નહીં રાખું, પ્રતિજ્ઞા સત્યથી બાખું

સ—સોંપો શેઠ પુત્રને તો ખરે, હુકમ ચહારાજ તમને કરે
 કર્યું અપમાન જે આ વખત, નિશ્ચે થશે પાત્ર સન્નતે સખત
 કા—હુકમ હોય રાયનો એવો ખરે કરી માન્ય તે સહેવો
 બસે લઈ જાઓ ખુશી થકી, લોપું ન લાજ રાજ નકી,
 અધીક દીન એહતે થાશે, જરૂર મમ જીવતો જાસે;
 સ—જરૂર જાઓ પુત્રતો આવશે, કરોને લગ્ન તેનું હોશે
 લાખેણો લાવ લેજો કરી, આવો નવ વખત આવે ફરી
પ્રવેશ ૪ થો.

સદાકૃપા—

૬૩

પ્રાણુ પ્યારી હવે ઝટ થાઓ તૈયાર

સે— સહુ કાજ સુધાર્યાં, પ્રભુએ આવાર

સ— સુમતી વીલાસનાં લગ્નજ કરવાં મોટાં માઝન જાને
 નોતરવાં આણુંદ વાઘશે જોઈ અપાર, પ્રાણુ.

સે— પુત્ર પરણાવશું રૂઝીજ પેરે, લીલાવતીને લાવીશું ઘેરે
 બાઈ કહી બોલાવસે સાર, સૌકાજ સુધાર્યા

સ— બુધ્ધી શાળી છે લીલાવતી વહુ, શાત્રનીતી જાણે
 છે તે બહુ, જીનધરમ પર શ્રીધા અપાર; પ્રાણુ.

સે— આહા એવી વહુ પૂરણે છે પુત્ર આવી શોભાવશે
 એ ધરસુત્ર આણુંદ આણુંદ ઉર ન માય સૌકાજ

ગાનારીઓ ધણી તારની ગાયે, તેથી કરી ચાલ નહિ હું
ત્યાંય આપી લાણીને કરે વીદાય, સૌકાળ

પ્રવેશ ૫ મો.

ગાનારીઓ—

૬૪

ચાલો બેની ગીત, સુ મંગળ ગાઓરે

રૂડો અવસર અમ ઘર આવ્યો,
આજે આનંદ હરખ અપારે તરીયા તોરણ બાંધ્યાં બારે
સૌકો આવ્યાં સજી શણગાર,
ચાલો.

લીલાવતી વાયક વર મળીયોરે, સુમતી સુંદીર વર બળીયોરે
ચાલો.

મો—કર્મ કુટ્યાને કોઈ એ ન કળીયો,
ચાલો.

જો—જ્યારે બાણ થશે ત્યારે જોશેરે, સહુ શંખ્ય મનનો

ખોશેરે પછી પોકવાળી તેને રોશો,
ચાલો.

ગા—મળી સુંદીર સરખી જોડરે, કરશે પુરા પરણી કોડરે;

જોઈ માનુની મુખ મરોડ.
ચાલો.

પ્રવેશ ૬ ઠો.

મોઢકો—

૬૫

આવ્યા આવ્યારે અમે જાને આવ્યા.

બાવ્યા બાવ્યારે, મન સહુને બાવ્યા.

ઝોઢી શેઠની શાલ, વળી ધોતી રસાલ, પહેરી પાઘડી

લાલ, લાંબા મુછના વાળ, આ-હા,

આવ્યા.

મારી ભલંકો અપાર, ચાલો જઈયે આવાર નવ.

કરવો કંઈ વાર, હશે બોજન તૈયાર, ઉડશે બેશ બહાર. આહા, આ.

પ્રવેશ ૭ મો.

મુલગા—

૬૬

બેની આજે આજંદ આપણે ઘેરે,

વર કુપાતો પરણ્યાં રૂડી પેરેરે.

જાળાં રૂઝાં વીધ વીધ કેરાં વાળેરે,
જેના નાદે ગગન મેરૂ ગાળેરે.

દેહ સોમદત્ત તે કન્યાદાનરે, દાન લે છે સદાદ્વાનનો સંતાનરે
ચાર મંગળ ચોરીમાં વરતાયરે, માનુની ત્યાં મનહર મંગળ ગાયરે
આન્યું નાણું વાવરવાતું ટાણુંરે, આવો રૂઝો અવસર હું શું વખાણુંરે

પ્રવેશ ૮ મો.

મુગુણ—

૬૭

લીલાવતી સાહેલી કાલે તું તો સાસરીયે જાસે
ગમત કરીએ ગાઈ એથી અમને સુખ અધીક થાશે

લીલાવતી તથા સખીયો—

૬૮

છે સત્ય શીયળમાં સુખ સકળ સંસારનુંરે
વાધે કલેશ અને કંકાસ કરે વ્યભીચાર
માટે તન મનથી સહુ તારણી તેને તળેરે
કદી પરનરનું મુખ સ્વપ્ને પણ જોવું નહીંરે
મનથી ગણવા સૈને બ્રાતાને સમાન
નિર્મળ નજર થકી નીહાળી, શીયળને સળેરે
સાખી.

સુપણ અખંડીત અંગનું, નાક અનુપમ એક
સાચવવું પ્રીતે કરી, રાખી હૃદયે વિવેક
કદી દુઃખ પડે બહુ તોપણ તે તજવું નહીંરે
વધશે કુળ તમાસની તેથી બહુ ખ્યાત માટે

સાખી.

વ્યભીચારીનો જન વળી, કરે અધીક ધીકાર
રાખે નવ વિશ્વાસ કો, રૂઝે રામ કીરતાર
બાર કરમ કરવાથી નીંદાએ બહુ લોકમાંરે
નિશ્ચયે તેથી થાસે લક્ષ્મી કેરો નાશ- મારે

સાખી.

અરધ્યો આપણને જન્મે, માત પીતાયે નાથ
 પ્રભુ પોતે તેને ગણી, સેવા કરવી સાથ
 તેથી પ્રસન્ન થશે પરમેશ્વર તમને પ્રીતથીરે
 દેશે વીધ વીધ રૂડાં સ્વર્ગ તણાં સુખદાન

માટે

સુમતી—

૬૯

બેશને બાળા કેમ બીચે છે, કોઇ નથી અહીં શાને ડરે છે બેસ
 કહેવું હોય તે કહી દે સત્વર, સ્યામા શાને શરમમાં મરે છે બેસ
 લી—આશી શુંડી ટેવ તમારી, આવશે હમણાં સખીયો મારી આશી
 મુકા પાલવ મુજને જવાદો, વળગો વાલમ મન વીચારી

સુમતી—

૭૦

માન્યું માન્યું ન કહેવું માફરે જરી
 હઠીલાઇથી હાથે કરી અજખી થઇ
 વાફ વાફ રે તારા કરમે કરી
 બુલ્યો હું બરમાઈ, કયો વીચાર ન કાંઇ
 વેહાલી વેસ્યાથી સગાઇ, મોફ તન મન તેની મહી
 હવે ફરી બોલાવા ફેરી સત્ય પ્રતીજ્ઞ સાચી
 જરે જન, દુર થા, તારું કાળું રે કરી,

માન્યું

માન્યું

અંક ૩ જો

પ્રવેશ ૧ લો.

સુમતી—

૭૧

નવ સુઝ પડે કાંઇરે, હવે શું કરવું
 ભાગ્યું પાપ મારા કરમેરે, હવે શું કરવું

હવે.

બગર વીચારે તાત મારાએ, કામ બધું વણસાડયું હવે.
 ઊઘી ગઇ છે રાંડ આવપ્તે, શાને કાળે ખોટી થાવું હવે.
 વહાલી વાટ જોતી હશે મારી, માટે જલદીથી ત્યાંજવું હવે.

હીલાવતી—

૭૨

પ્રાણપતિ મુજ પ્યારા, કેમ રીસાયા, આવો ઝટ આંહી
 શીદ છુપાયા મુજથી, જુવો પરીક્ષા જાણું મન માંહી

હીલાવતી—

૭૩

એકલી મુકીને મુને, ક્યાં પતિ ગયા
 પ્રથમ સમાગમે સ્વામી, અધીક દુઃખ હું તો પામી

કંકણ કાલજના આવા ક્યારના થયા

એકલી.

સાંભળેલું સાચુ ઠર્યું, દાખવીને સીધ ક્યું

ઊંઘતી જાણીને અરે, ખસ્યા છો પીયુજ ખરે

આશરે જાણું છું, વેસ્યા વાસરે વસ્યા

એકલી

આત્રની ઇચ્છાએ આવી, ભોળવાઇ વડે ભાવી

અર્કતણા ફળને વામી, મન વીચાર મન વીરામી

અખળા શા આધારે ત્યાગી, આવી ન દયા

એકલી

વરજ મળ્યો વ્યભીચારી, ગતિસી થશેજ મારી

રડી રડીને જનમ જશે, અધીક તાપ તન થશે

હવે હીસ મોતીના હાર, અલખારે થયા

એકલી

હીલાવતી—

૭૪

મુને ખબર હતી નહીં આવી, નવ મટે પદારથ ભાવી

મુને

કેમ ધીરજ ધરાય, નવ વીયોગ વેઠાય, મુને ખબર

હરખ હતો મુજને ઘણો, પતિ સંગ રમવારંગ

લાવો લેશ લીધો નહીં, થઇ આશા સહુ ભંગ

સામરના શોકે ડુબાવી, નવ મટે પદારથ ભાવી

મુને

અ. ૧૧ વાર તજ પતી, દયા ધરી નવ નાથ

વગર વીયારે શું કરો, શું મારો અપરાધ
તારણી ટેક તળવી, નવ મટે પદારથ બારી

મુને

પ્રવેશ ૨ જો

કામસેના—

૭૫

કેમ ન આવ્યા નાથ હજી હૈ સખી
ધડીએક બાગેરે, વર્ષ સમ લાગેરે
નાથ વીયોગે દુઃખી કેમ ન આવ્યા
મદન સતાવેરે, અંન નવ બાવેરે
વાત કરમ શી લખી, કેમ ન આવ્યા નાથ હજી હૈ સખી.
છે મુને માલમરે, વાર કરેન વાલમરે,
શું રહ્યા વશ થઈ સખી, કેમ ન આવ્યા નાથ હજી હૈ સખી

કપટકળા—

૭૬

ધરધર રજ ધીર અકીયા નેન અધીર નવ શોષતું શરીર,
કેમ આમ કરે શું વળે વલો પાતે નેન આશું બરે, ધરધર
તુને મળશે તારો કાંત, થાને સુંદરી તું શાન્ત, નિશ્ચ ભોગે
તમ બ્રાત, કામ કીડા કરી, પાસે પ્રેમ રસપુર એ વિયોગ હરી, ધરધર

કામસેના—

૭૭

આવો આવો અલખેલાજી મારા પ્યારા જીવન
પ્રાણુ, જીવન પ્રાણુ, જીવન પ્રાણુ છો.
રંગ રસીલાજી, છેલહખીલાજી, રામાને રતનજ ખાણુ,
રતનજ ખાણુ, રતનજ ખાણુછો.

પ્રેમતણી પ્યાસી, વાટ જીવેદાસી વાલા વીલાસીની

હાં, હોંશ ભરી, હોંશ ભરી, હોંશ ભરી,

આવો.

જાણ્યું વદી જીકું ખેલી ગયા મીકું પરણીમાં શું દીકું,

હાં, પ્રીયપતિ (૨)

આવો આવો

આવો ને આવોજી, તાપ સમાવોજી, લ્યો સુખ લાવોજી,

હાં, હોંશ ભરી, (૨).....આવો.

સુમતી—

૭૮

રસ ભરી રંગ રમનારી (૨)

મધુ કર હુ તારો, તું છે માલતી મારી, રંગ રમનારી.

હાસ્ય વચનથી મનહર નારી, દેખાને થાકે દગ,

ચતુરા ચીત ચળાવે માફ, સદારહું તુજસંગ, રંગ રમનારી

રજ્જોન પગપરણીની પાસે નૌતમ નારી નગ

મલીલા મનગમતું સુખમાણો, એમાં એક નવ ઢંગ, રંગ રમનારી

સુગુણમંજરી—

૭૯

સખી શાણોતું મારીરે (૨)

આમ અચાનક આવીરે ક્યાંથી, દીસે અતી ઉદાસ

કમળ વદન કરમાયું શે કારણ, બામની સાચું બાખ, સખી

શાત સ્વભાવના સાસુને સસરો વર ધરે વલી વહાલ

સત્વર ખોલી દે અંતર ખોલીદે કે કોઈ શોકનું ચાલ, સખી

લીલાવતી—

૮૦

સહીયર સાંભળ તું શાણી, કહું મુજ કરમ તણી કહાણી,

પતિ મળ્યો મુજને વ્યભીચારી કોણ ગતી મારી, સહીયર.

ગમ હું સાસરીયે જ્યારે, હરખ બહુ હતો મનમારે

ધારયું થઇ ગયું ધુળજ સધળું પડી ફાળ બારે, સહીયર.

વંદો દીવસ થઇ રજની ગમ હું પતિ પાસ સજની

વર્ણવું સું તે વાત વખતની મારા અંતરની, સહીયર.

જાણી મન મોહનમારા, પ્રીતે કહ્યું કેમ પ્યારા

છતાં નહીં ગણકારી મુજને, લાગે ખરે ન્યારા સહીયર.

ખીનું ખોલી નહીં કાંઈ, સુધ રહી હું શરમાઇ

ઉંઘી ગમ હું વખત વીચારો, નીરાશ થઈ ત્યાંહી સહીયર

થઇ અર્ધ નીશા જ્યારે, લંપટ ઉઠી ચાલ્યા ત્યારે

નીશા વીધે બચબીત અવસ્થા, મારી તે વારે સહીયર

સુગુણમંજરી—

૮૧

અકલાવો ન અલભેલીરે, સજની શાંતી ધરે
 શાય કરેથી શું વળવતું, જોથી સરે સહુ કાજરે તેવું કૃત્ય કરે
 સુખ દુખ સૈને કર્મે જડયું છે, આપણો નહીં કપાયરે પ્રીતે
 પ્રભુ સમરો અકલાવો ન અલભેલીરે
 તુજ દુખ દેખી દોષ મુજ દાઝે, શાશન દેવતા શાણીરે!
 તારાં કષ્ટ હરો, અકલાવો ન અલભેલીરે સજની

લીલાવતી—

૮૨

ધારજ દેમ ધારે, કંથ ચીયોગે કરી
 અંત ઉદ્ધક ન રમેરે, જંપ વળે ન જરી ધારજ
 પુરવ જન્મનાં માહરાં, કિદ્ય થયાં આ પાપ
 વેરયા વશ વાલમ થયો, થાય અધોક પરીતાપ
 જનમારો આ જાશેરે કેવી રીતે કરી
 થયા નાથ નમેરાંરે, દયા નહીં લેશ ધરી. ધીરજ
 પતિ વીનાની પ્રેમદા, બેની જગમાં જોઈ
 હોય રૂપની ખાણ પણ, મીઠ્યા જીવ્યું તેહ
 એવી હુતો અભાગીરે, આ આયુશ એજે ગયું
 મળ્યો નાથ કુચ્છંદીરે, સુખ સૌ જાતું રહ્યું. ધીરજ

સુગુણ—

૮૩

સુમગાકાકી આવો, બેન લીલાવતી આજ ઉદાસી છે
 કારણ તે પુછોને, જુઓ તમને કાંઈ જરા કહેશે

સુમગા—

૮૪

કેમ કરમાયું (૨) તુજવદન કમળ મુજબેની
 કષ્ટ પડ્યું શું કારણ તે સત્વર શાણી કહેની
 શું સાસુએ, (૨) વલી નાસુદે દુઃખ બહુ કીધું
 કે જુલમી જામાત છે, વળી કે સસરે કાંઈ કીધું

દસ દીવસ રહી (૨) કે મઆવી પીયેર અકળાઇ
મારા સમજે જુહું બેસે, શાણી મન શરમાઇ

લીલાવતી—

૮૫

માજી શું કહું વાત મુજ દીલની સ્વામી વ્યભીચારી છે
લંપટ લાડી કુપાત્ર દુષ્ટ મનિની વેસ્યા તણી ચારી છે.

અર્ધાથી જાતાં વેંત રંગરસીયા વેસ્યા અગસે વસ્યા

કાઢ્યા દશ દીન રોઇ રોઇ દુઃખમાં એવી થઇ ત્યાં દશા.

મુલગા—

૮૬

દુખી દીકરીને મળ્યું નહીં સાસરીયું સારું

સો—સુણી તારું, મન માડું, શું કરું એમ મનથી વીચારું

સુ—દુખ તેનું ન ખમાય, હોશ બિડી સહુ જાય

સો—લાગે શરીરમાં લાય, હવે કરું શું હું હાય

સુ—જેયું કેમ કરો જાય, દુખી દીકરીને મળ્યું નહીં

લીલાવતી

૮૭

શું કહોરે સખી કેમ જાશે, આ ભવ પતિવીણુ દુખમાં

પતિ વીનાનો જન્મ જશે કેમ, એન પડે નહીં ચીત ભગાર

સુ—ધીર ધારી, બેની મારી, રે વીચારી

તારી છખી દુખીચારી જોઇ, મુને તાપ થાય તનમાં શું કહો

લી—વાંક વીના મુને વહાલે વીસારી, થયા નમેરા કેગજ નાથ

સુ—સારો થાશે, દુખ જાશે

સજતેરે સખી શીળ તુજ અગે અતિ સુખછે એમાં. શું કહો

પ્રવેશ ૪ થો

સદાકૃળ—

૮૮

હો પાપી પુત્ર તેં બેહાલ, તો મુને કયો

હકેલ થઇ મેરજનલ લાજ, તાજ તો કરોને

ધીક ધીક કોઝથી નહીં ડ્યો હો પાપી
 આવીછે દીવાળી, જાવું તેડવા વહુને
 ખરે ખરો ખેલ ત્યાં થશે ખરો, હો પાપી
 ખખર છે ખરાય, ચાલ, સાસરે સહુને
 માટે મોકલે નહીં તો શું કરો હો પાપી
 ગમે તેમ થાય પણ, લોક લાજે જાવું
 વહુને નહીં વળાવે તો અહીં ફર્યો હો પાપી

પ્રવેશ ૫ મો.

૮૯

સો.—જિય કુળથી લોભાઈ, પથ્થર સાથે રતનને અફળાવ્યું

સુ—જુઓ પેલા આવે

સુગુ—.....કરવા વેવાઈ લીલાવતીનું આણું

૯૦

સુગુણ—કાણુછો અને ક્યાંથી આવ્યા ક્યાં રહો
 શાને અરથે આવ્યા, સવળું તે કહો

કાણુ

સદાકુળ—કેમ પુછો આવું, શું ઓળખો નહીં
 આણું કરવા આવ્યો, આજ હું અહીં
 રહેવું નગરી કૌસાંખી, મમગામ છે
 સુંદર રહું સદાકુળ, મુજ નામછે

કેમ

કેમ

સુગુ—જાણ્યું જાણ્યું અમે ડાપણુ આપનું
 આણું કરવા આવ્યા શું તમ જાપનું

સુલ—પુત્રી મારી લાડકડી, લાડકવાઈ
 ખેડી નથી વાટમાં અરે એ અહીં

સદાકુળ—આશું આમ નકી તમે ઉચરો
 મારી મેણું શા માટે દુઃખી કરો

સુગુણ—આણું કરવા પહોર વહેલા આવજો
 ઘેર જઈને ક્ષેમ કુશળ કહાવજો

સોમ—દુખી દોલે થાશે નહીં ને નહીં રડો
 થાય મોડું માટે જલદી પંથે પડો

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સદાશુભ—

૯૧

મુજ કર્મની કથની અરે આકાને જઈ કહું અવાર
 થમ અવસ્થા માહરી કુચાલી પુત્રતો ગમાર,
 ફર્યો વેસ્યાની સંગમાં ધટ્ટેન શીખતો લગાર,
 લોક જાજથી ડરી, ગયોતો વહુને તેડવા
 છતાં જહુ બનાવીને વીદાય કીધો તેણો વાર,
 હવે ધણી વીત્યાદીનો માટે ફરીને જાવું ત્યાં
 સમજાવી કાંઈ શીખને જરૂર તેડી લાવું આંધ

મુજ.

મુજ.

મુજ.

પ્રવેશ ૭ મો.

સુગુણ—

૯૨

મારી શાણી (હાંહાં) સુગુણી બેન ફીકર અતિ તારી

લી—ધાર્યું થશે (હાંહાં) પ્રભુનું માય તજ ચીંતા મારી,

“પોયરતું” મુખ અધીક હોય પણ કામન આવે કાંઈરે

માસરીયાની શુળીજ સારી ગણવી મન સુખદાઈ, તજ.

સુ—સરવ પ્રકારે તું સમજે છે વળી કરે વીચારે

લી—તેડવા કારણ મામુજ સસરા આવ્યા બીજીવાર,

તજ.

સદાશુભ—

૯૩

સમજી લીલાવતીને હવે શેઠ મોકલશે તો સાફ

સો—આ ઉભી પુછોને વારે વારે શું કહોછો વાર

સદાશુભ—

૯૪

દુખીયા સ્વસુર તમારાતું રંજ દુખ દીલમાં ધરોરે

આલો ઘેર અતુરા કેવળી કંઈ કળા કરોરે,

દુખીયા.

ઉદ્યમ કરતાં આજ્ઞા ત્યાગો સંબધ મન તણો સહુ ભાગો
કામ કરતાં કામની નવ દોલમાં ડરોરે, દુખીયા.
કઠણ કાર્ય પણ સહેજે સરશે હોશ પ્રભુ પુરણ તમ કરશે
બોલો અંતરથી અબજા બોલ ખરે ખરોરે, દુખીયા.

લીલાવતી—

૯૫

બલે તાત તમારી આશોશ થકી
વશતોજ થશે મમનાથનકી
પરી પુરણ આપણું પુન્ય હશે.
દુખ સાગર દુર જરૂર જશે બલે
મુજ માત પિતા તણી, શીખ લહુ
ધર આપણુ આવવા ચીત ચહુ બલે

લીલાવતી—

૯૬

આપો માત તાત મુને આજ્ઞાય
હવે નકો જાડિં સાસરામાંય આપો માત
પીડું જઈ વેસ્યા અરીને, વડું તેથી વેર કરીને
ખરેખરો બેલ મચાવું ત્યાંય આપો માત
રાંડને જઈ રંજનકું, પોયુને મોહ પમાડું
લાવું લાવું મોહન ધરની માંય આપો માત
સ્વસુરની આશોશ થકી, થશે વશ નાથજ નકી
માટે ઝટ મુને કરો વીદાય આપો માત

સુલખાસુગુ—

૯૭

શાણી તું તો સીધાવે છે સાસરેરે
બલે બજો તાહરા કુંડુંગની માંહ શાણી
આપું તુંને આશોશ હું એટલીરે
સકળ કામના, મનવાંચ્છીત થાય શાણી
પ્રભુ રૂપ પતિને તું જાણુજેરે,
સદા આસુ સસરાની કરજે સેવાય શાણી
ઢોધ સાથે મુખ દુખ કડાવજેરે

દુઝાધશ નહીરે તું દીલગની માંય
વળી જે જોઈએ તે તું મંગાવજેરે
સંભારજે સંકટ સમયે શ્રી જીનરાજ

— શાશ્વી

શાશ્વી

પ્રવેશ ૮ મો.

લીલાવતી—

૯૮

હવે સાસરે મારે જાવું ગુણુકાથી વેર વસાવું
દુષ્ટાય, રંડાય, તુને કરું ખરા

શિક્ષાય, દાઝ ઓલાય, ત્યારે અંન ખાવું હવે સાસરે
સાખી. વેસ્યા વેરણુ માહરી લંપટ ગુણુકા નાર
વાલમ વશ મારો ક્યો આવે કોઈ અપાર
કરી ખવાર, તે અપાર, મારા અંગ ઝરે અંગાર
અધીક આવાર, કર્યું કેમ આવું હવે સાસરે

સાખી.

ફેલ છપીલો છેતરું, મેયારીના વેશ
જેથી જાણ થશે નહીં, યુક્તી આ બહુ બેશ
નોરધાર, હંચાહાર, જામ બોળવું મમ ભરથાર રે
અરે આવાર, લાલ ઘેર લાવું હવે સાસ

લીલાવતી—

૯૯

શુભોને સાસુજી એક ક્યો છે વીચાર
બોળવું જામને મારા પતિને આવાર, સુભો.
થમ ભરવાડી વેસ્યા ભુવન જાકિ, નાંજુદલ આવી
નાથ બતાવે, જોથી માનું એમનો હું અતિશે આભાર, સુભો.

સેજલદે—

૧૦૦

વહુ સારી યુક્તી વીચારી જલદી જા મરજી છે મારો
ભાભી સંગજા એન લાલખા બતાવ જામ દુરથી ખારી, વહુ
લંપટ પુત્રે પેટ વગોળ્યું, હાય હવે રહી હું હારી, વહુ

પ્રવેશ ૯ મો.

૧૦૧

લીલાવતી—

બોળવું મમ ભરથાર હું કળે કરી બોળવું મમભરથાર

મહીસી બાંધુ દેર મળની આપે દુધ અપાર કળે
 થઇ ભરવાડી, વેચવા મસમહી, જાડું ગુણકા દાર કળે
 છેતરું છળથી છેલ છોગાળો, જીવનો જીવનદાર કળે
 એમ કરે મુજ સ્વાથજ સરસે ખરો એલ વીચાર કળે

લાલબા—

૧૦૨

જીવે ઝરખે જોલ્યા ઉભા તમારા બાબી
 ઉભા તમારા બાબી ઉભા તમારા બાબી, જીવે
 જલદીથી જાઓ શું રે વીચારો.
 નિશ્ચે એ નાથ તમારા તમારા બાબી, જીવે.
 ધાંપાન દેશો જાણુ એ રાંડને
 નહીતો કરે લાલ જુરા તમારા બાબી, જીવે.

લીલાવતી—

૧૦૩

રંગરસીલો રાજ, અહા અતિ સુંદીર શોભે રંગરસીલો રાજ
 કામદેવ સમ કાયા એની અવર શશી શું જણાયે
 પતી વૃતા પણ માનજ મુકે તીરખી ચીત લોભાયે
 ઉઠે અંગ વેહની લાય, રંગરસીલો રાજ
 હું નીરભાગી નાથ વિયોગી ત્યાગીશે અપરાધે
 શતરૂ વત તું સાહે ગુણકા પ્રીય કરી મમનાથ
 શું છે એવો તુજમાં કાથ રંગરસીલો રાજ

લીલાવતી—

૧૦૪

વેયું વેયું (હાંહાં) મહી હું આજ સુંદીર મહી વેયું
 અમૃતસમ મહી મીઠું છે મારું, ખાયે જે નર ને નારે
 જન્મ તણા સહુ રોગટણીને આયુશ વાધે અપાર સુંદીર

સુમતી—(સ્વગત)

૧૦૫

આ મહીયારી અજળ જણાયે, સુરત નીહાલી ચીત લોભાયે આ
 ભાગ્યવંત દીસે છે ભર્તા, કામની આનો કાણુ હશે
 અહા અલોકીક રૂપે છે રંભા, એ સમ નોહે અવની વીશેરે આ
 પદ્મની કે ઉરવશી ધસતેશું, મુજ માટે ઉપજની હશે
 શીકલ જોતાં સુંદરી કરી, પ્રેમની પ્યાસી પોતે દીસેરે આ

કરતો વનીતા સંગ વીહાર, જે નર તેને ધન્ય હશે
અહીં મહો મસહુ એને બોલાવી વાત કરે કાંઈ પ્યાર વીશેરે આ.

લીલાવતી—

૧૦૬

વેચુ વેચુ, (હાંહાં) મહી હું આજ સુંદીર મહી વેચુ
સુ—અહો આવો (હાંહાં) મહીયારો માંહ, મારે મહી લેવું
એહીયાં આવો, મટકી ઊતારો, મહીનું મુલ જતાવોરે
બામની બાવ જણાવો એકજ

લીલા—સલુંણા શું સમજવો, સુંદર

૧૦૭

લી—શું કહું (૨) સલુંણા મુલ મહીનું, આમહી અમ્રત તુલ્ય

સુ—પણ મુલ (૨) બરાબર અમને જતાવો કોતેકરીએ કપુલ

લી—એક વખત અલખેલા આખ્યું ખરે રોજ ખાનાર

સાકરથી પણ અધીક સ્વાદ છે, નહી કોઈ દીન મળનાર

સુ—ચપળા મેં આખ્યું મહીતાઈ, ખરે ખુશ કરનાર

કોણ કુળની કામળુગારો, રામા ક્યાં રહેનાર

લી—અલખેલા આળશ કરશે તો, વ્યર્થ જન્મ જનનાર

સુ—અજબ નારી અણીઆળી આંખડી ગોરો તું ગુલઝાર

હાસ્ય વચનથી મન હરનારો, નામ જતાવો નાર

બામની બોગો કાણ તમારો, રંગ રસનો રમનાર

૧૦૮

લી—અલખેલા અહીંરે નારી, મારી જાત રખારીની છે સુખકારીરે

સુ—રંગીલી જલે ખોલી ખરે ખર, પુખ્ત કલી અતી સુંદર પ્યારીરે

લી—મમનામ પુછી કામ શું છે, વળી કરો મન વીશે શું વીચાર

વ્યર્થ કરો તમે તર્ક તથાપી, તે સ્વાર્થ નથી સરનાર. અખ

સુ—નેત્ર કડારી તે તાંડેણી તારી, કારી જખમ કરનાર

લી—કાંઈ નવ સમજું હું બામની બોળી, માંધું છે મહી મમસાર, અ

લાલા લીધું નથી કાંઈ લમાઈ, છેલા જાગેધું આવાર

સુ—કામની વાત જવાની ન કાઢો, વહાલી તારો શું છે વીચાર

લી—એકલી જાણી અડવો ન અહીં અલખેલા કરો નહીં આજ
આધા રહો અડગેમાં મુને, નહીંતો ખાશો ઘણી મુખ માળ

મુ—આધો હું છું અલખેલી, હવે મન મેલીને, મુલ બનાવ

લી—દૂરીજનથી બહુ ડરીયે, કહો કેમ કરીયે, બલા ખરો બાવ

મુ—ગાઝ ગુલામી મે ખીંદુ ખીરાજે, કુમ કુમ ચંદ્ર કમોળ

તારણી તુલ્ય નથી કામ નારો, જોખન મદ ઝકઝોળ

લી—પેખ્યા પુરા અબળા ડગનારા આંખ તણે અણસાર

પ્રીતમ પ્રીતની રાત જાણ્યા વીણુ, વલગો શું વગર વીચાર

મુમતી—

૧૦૮

પ્રશ્ન એક પ્રેમદા પ્રધુ હું ઉતર દે વીચારીરે

વશ કરનારી, મન દરનારી, રસીક છબી છે તારીરે

પ્ર

ખુધી હીણ બીકણુ ભટકાનો કંથ કુન્નલાણુ તારોરે

શું તુજને એ સ્વામી શોભે, જીવ બજે બહુ મારોરે,

પ્ર.

બલું બને બડવાની સાથે તારણી ઘરમાં તારેરે

છેલ છબીલી તું જોગાણી શુ સુખ તારં સારેરે,

પ્ર.

લાલાવતી—

૧૧૦

શલુંણા સાહેબાજીહો જાણ્યા જાણ્યા જાઓજી જાવો

પારકી કેમ પંચાત કરોજો છાના રહો તમે છેલ

દેખ્યા ખરા પુરાં ડાપણુ વાળા મુકો મનનો મેલ,

સ.

ઉત્તમ કુળે જનમ્યા જીવણુ રૂડી તમારી રીત

ગુણકા ગમારમાં સાર શું દેખી પ્રીતમ બાંધી પ્રીત,

સ.

મુ—પાણી પીને ઘર પુછવા જેવું નાર બન્યું નીરધાર

ગમે નહીં ગુણકા હવે ગોરી આવેછે તું પર પ્યાર,

સ.

લી—અલખેલા અમને પછી પુછો ખચીતકો ખરેખાત,

કુલટા સાથે કેમ બનેછે વદો ખરાખર વાત,

સ,

મુમતી—

૧૧૧

આડીરે વાત જવા દ્યો મહીનું મુલ કહેને

હુંદરી શો વીચાર છે તારો જાણ્યા જાણ્યાથી આવે આરો

ના હકકાં રીખાવો, મહીનું મુલ કહોને.

શો રોને ખોલ્યા વીણુ યનશે સુન્ય રહે નહીં સ્વાર્થજ સરસે
અહીં નહી કંઈ અટકાવ મહીનું મુલ કહોને.

૧૧૨

લી—આ મહી અમૃત તુલ્ય, સું મહી મુલ યતાવું:

મોહન આવી મુલ ન સકશે કીમત સાંભળી નીચે બડકશે.

સુ—કહો તે કરીએ કયુલ.....મહીનું મુલ કરોને

લી—મહોર એક મટકીની પડશે લેશે કુખતનો તમને કનડશે.

માટે રહો મમધેર તો મહી મહતજ મળશે. આ મહી

૧૧૩

સુ—આમ શું અડવોરે, અલ મેલોનારી આમસુ
આમસુ અડવો માઈ માનતો હુલાવો (૨)

રામા ના રીખાવોરે અલમેલી નારી આમ

સત્ય જણાવો શો વીચાર તમારો, (૨)

ખાખા તે યતલાવોરે અલમેલી નારી, આમ.

લીલાવતી—

૧૧૪

રંગીલા રહે વસ્યારે, છખોલા છેલા; ખાસ્યારે

તમે રોસન કરશે રાજ રંગીલા રહે વસ્યારે

વાલમ વનીતાને મન બાવ્યા પ્યાર પ્રીતમ પ્રાણ

આધીન છું અલમેલા આ વખતે જીવણુ તારે જાણુ, રંગી.

આપનો ખોલ કદી ન ઉઠાપું, આપું એમને એમ

શું વાલા મહી તમથી વધારે, મારા મનમાં ન તેમ રંગી

કામસેના—

૧૧૫

ઉઠ ઉઠ જાને કેમ, કોણુ તું ધુતારી છે.

પ્રપંચ પ્યારમાં પટાવી, સ્વાર્થ સાધનારી છે

જિઠ જિઠ

ધુતવાને આવી ફાવી, અહીંથી જા તું આણીવાર

બોળવી બમાવી લેજી જાણ છે, શું મારો ચાર

જિઠ

મીટ મીટ વચન વહે, દેખી આવે મુને ઠાઠ

જલદી અહીંથી જ નહીંતો થાશે મોત તારું આજ
 લટકો, ચટકો, મટકો કરી, મહોર માગે મટકી તણી
 આવીશ નહીં અવાસ મારે, તારા જીવીતો ધણી

૭૬

૭૭

લીલાવતી—

૧૧૬

રાંડ જ કેનારી મુજને તું કોણ, ઉભીરે તારું આવી બન્યું
 તારા માથાની મુને પરમાણ, ઉભીરે તારું આવી બન્યું
 પાછ પ્રેમરૂપી નરને તું વીધ ઉભીરે તારું
 ખામ ખોખું કરી મંગાવે છે બીખ ઉભીરે તારું
 મુઝી કોકને બીજને કરે ચાર ઉભીરે તારું
 ખાઈ તન ધન, કરે છે ખુવાર ઉભીરે તારું
 તારા સંગથી કુચ્છંદી નર થાય ઉભીરે તારું
 અંતે નરકના પથે પગાય ઉભીરે તારું
 નથી મારે જરા તારી એક્ષીઆળ ઉભીરે તારું
 દુષ્ટા જામ તુને પ્રગટે છે જાળ ઉભીરે તારું
 રોજ આવીશ હું તાહરા દ્વાર ઉભીરે તારું
 હા હા રાડ એતો મારા ભરથાર ઉભીરે તારું

૧૧૭

કા—ભુંડી રાંડ ભરવાડી અરે અડાવે શું મન વીચારી
 બીક વળી બતલાવે ઉપાડ અહીંથી તું મટકી તારી
 મુ—ચુપ હવે બસ રહેને ખોયો હાથે કરી તોલ તારો
 કુળત કુળના નારો, એળે કાડયો આખો જન્મારો

૧૧૮

મુ—લજના મન કાંઈ નવ લાવોરે (૨)
 મારા સમ શુ જાત સલુણી પ્યારી પ્રેમ તુણ પણ જાણી
 રોજ રમા અહીં આવોરે. લલના.
 શીપરવા એ શંખણી કેરો નીલજ વેર્યા નાર નમેરી
 દેખી તેને ન ડરાવારે. લલના.
 કા. એની સોદારસ કેમ કરો છો. વગર વાંકે મુને લડો જી.

એને ક્યમ ન અડવોરે
શીદ નાથ મુને ધમકાવોરે (૨)

એક વચન ઉલટું નથી ખોલી, જીવો વીચારી અંતર ખોલી
(આ) ભલે વણીક જણાવોરે,

શીદ

સુ—ખાલી બકવા કેમ કરે છે, માર ખાવાનું મન ખરે છે
(લીલાવતીને) રખે તમે રીસાવોરે,

લલના

લીલાવતી—

૧૧૯

અલખેલા અહી હું નહી આવું, આવીને અપમાની થાવું,
પરસ્વાધીન છો નાથ નગીના, નાહક પ્યારમાં મું સપડાવું.

સુ—પ્રેમી પ્યાર કરી શીદ ડરવું, કામની જોઈએ આમ ન કરવું
રસીલી આવો રોજ આ સ્થલમાં ફલટા ખોલ્યું કાન ન ધરવું
આજની રજની ગાજો અહીંયાં, પ્રીતે પરસ્પર રંગમાં રહેવું
વહાલી વેણ આદીલ ધરોને કામની કામજ શાંતી કરો ને

લી—કહેવું તમારું માન્યજ કરીએ અલખેલા અવલોકી ઠરીએ;
પણ અહીં રહેવું તે નહીં સાર, ચાલો અવર જગાયે જઇએ
હું પણ પ્યાસી રંગ તણી છું ભોગવી ભોગને સુખીયા થઇએ
અહોનીશ આધીન રહીશ રસીલા પણ તમ ફલટાથી બહુ ડરીએ.

સુ—લેશ ન ગાંઠીશ હું ગુણકાને, તેથી તો ડરવું ન જરીએ
તન મન ધન અરખ્યું મેં તુજને, નવ વીસારીશ એકજ ધડીએ

લી—હું પણ ઠોકી કોલ કહું છું, કોદીમ તમથી વીખુટાં ન પડીએ

અંક ૪ થો

પ્રવેશ ૧ લો.

સુમતી—

૧૨૦

પ્યારે ક્યો ચકચુર, પ્યારી તારા પ્યારે ક્યો ચકચુર

કામની કેવું કામણ કીધું, જામની તે ભરપુર

સૌ સુખદાયક ને વલી લાયક. ગાલ ગુલાબી ગૌર,

આહેર ભત્તીમાં જઇ ખરે જન્મી માહરે માટે જરૂર,

પ્યારી.

પ્યારી.

પ્યારી.

હતુવાને યોગ્ય હતી શું સલુણી માતેલને મમરૂ,

પ્યારી.

કામસેન—

૧૨૧

કેમ કરવું, આ મારેરે, તેની સુઝનો ન પડે,
દીક્ષમાં દુઃખ લાગેરે કંથ કુપુદી થયો,
મેહો દેખી મૈયારીરે, થઈ વશ તેને રહ્યો,
મુને લેશન ગાંઠેરે આહેરણુ આધીન છે,

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

સાખી. એ એ જણ આણુંદમાં, સુખમાં રહે હમેશ

મોજ મજ માણે બહુ, મારા મનમાં ક્લેશ

જાડ કહેવા જરીયેરે કરો કોષ યોલે બહુ.

માઠે ખાઈને ગમતેરે, સાંખી મન સૌ સહેતું

ખાલી કીધો ખમ્મતોરે મતા માલ હુડી ગઈ

મારું કાંઈ ન ચાલેરે પરવશ હતો થઈ

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

કેમ કરવું.

કપટકળા—

૧૨૨

પ્રીય ન ઉચાટ, કર ઉપાય સુખ થાય સખી

હેયે ધરે હામ ભામ સંકટ વેદાય સખી

વીચારો વોકટ વખત જરૂર કરી જાય સખી,

કામ-ખરે થઈ હું ખુવાર ગમે ન લગાર સખી

એ ભરવાડીએ ભોળવ્યો મારો પાર સખી

કપટ-પ્રીય ન ઉચાટ કર ઉપાય સુખ થાય સખી

પ્રીય,

લીલાવતી—

૧૨૩

વેચું વેચું (હાંહાં) મહી હું આજ સુદીર મહી વેચું

કામસેન—

૧૨૪

હજુએ ન આવતી એલતો અટકી

જરૂર જશે. મમકાળજું ૪૮કી,

નાથ થયો તીક્ષ્ણે વશ, તેને (૨)

ખેર કરી મુજ, ચાતમાં ખઠકી.

હજુએ

હજુએ

લીલાવતી—

૧૨૫

લાલીલાલી રેહાંકારે (૨)

મહી હું આજ સુંદીર મહી લાવી

મોહન હ્યો, સુંદીર મહી લાવી, લાલ તમારે કાજરે

મન બળે છે વેરણ મારી: જોવા જોવી મોજજ.

સું.

સુ—આવોને અલખેલી અહીંયાં, બામની મહી તુજ બાવેરે

ગેરડી, સાકર, સરસ, આમ્રનવ આની તુલ્યે આવે.

સું.

કામસેના—

૧૨૬

મૈયારી અરી મારીરે. જાણી કૃતી તારીરે,

મૈયારી

ગરજ નાથ જરા નવગાંઠે, હુંતો તારાથી હવે હારી.

મૈયારી

જોત્ર ખાધ તારું શું મેં બગાડ્યું, સમજુની રીત આ ન સારી. મૈ

જીવણ મહી તુજેવાણુ નથી જમતા, એવા અજળ ખુચી તારી. મૈ.

એક કોડી ઘર નથી અત્યારે. આપ ગણી શાહુકારીરે

મૈ

સુ—વટે શું પણ વીચારીરે, મુકને લવારી

વટે.

એ જોળખ્યા વીણુ આપે ન બેધારે. સાહુકારી સારી અહીં તારી. મૈ

લીલાવતી—

૧૨૭

પ્રીતમ મન વસીયા, પ્રાણુધાર

તમે રાતુર, શીરોમણી સાર,

પ્રીતમ મન

બાંધી પ્રેમ પરસ્પર બંધન, સજડ સાંકળ સાથ

આંધીન છું અલખેલા તારે, નહી છુટાયે નાથ

પ્રીતમ

પ્રેમજ પામે મહી આ જાર કોણ માત્ર કહેવાય

મોહન હ્યો મહી મરડી આપું, આજ ઉધારે આંહ

પ્રીતમ

કામસેના—

૧૨૮

જરે કગારી ધુતારી, જા જા (૨)

તારી સફાઈ સહુ સમજાઈ, અહીં તારું ચાલે નહીં કાંઈ

જા જારે

જોલીને મુખથી મોઢાં વચન, હરણુ કરે મુજ સ્વામીનું

મન

મોટે જોડી થા ન, હવે અહીંથી જાને, વારે વારેશાને

આવ આજીવન

જારે

સુમતી.

૧૨૯

વાહવા સુંદીર મહી બહુ સાર, ખાતે ખુશ ખરે કરનાર

સાકરથી પણ અધીક સ્વાદ છે, એમાં અપરંપાર

ગુણવંતીનું ગોરમ મીઠું, દીઠું નહીં એ વાર
કામ નથી એ કુલટા કરે, ગુણકા રાંડ ગમાર
તનમન ધન મૈયારી મારી, પ્યારી હૈયાહાર

વાહના

વાહના

કામસેના.

૧૩૦

બીખ મંગાવી તેં મુજને, કરી હાલ એ હાલ
માલમતા લુંટી ગઈ, જોઈ પ્રગટે છે જાલ
લાજ ન આણે લેશ તું, સીદ આવે છે આંહી
આજ થકી નવ આવતી, મારા મંદીરમાંહી
એ જણ નીસરોબારણે, વડુ સત્ય વચન
કામ નથી તમ કોઈનું, જાઓ કરો મગન

બીખ.

બીખ.

બીખ.

પ્રવેશ ૨ જો.

૧૩૧

લીલાવતી.

અલખેલા કેડે આવો. હું અર્જ કરું છું

સુ—ગુણવંતી જ્યાં લેઈ જાઓ, તૈયાર ત્યાં ત્યા હું છું.

લી—આવો આવો ન ડરાવો, લઈ લાવો સુખી થાવો

કામકીડા કરશું પતિ નીશદીન, વાલમ ત્યાં વીરેશ

કમી નથી મુજ મંદીર મોહન, બહાર પડે બહુ બેશ

અલ.

સુ.—અધટીત ઉચરો ત્રાત વનીતા, ઉલટું એ કેમ થાય

હું ઉત્તમ થઈ આવું તમધર, આખર જગમાં જાય

જુ.

લી—ડાપણ મુકે મનથી મનહર, કાઢ્યું નૌતમ નામ

હું ગુણકાથી નથી નઠારી, સુ જોલાવો સ્યામ.

અલ.

સુ.—જણ કરી જગમાં સું કારણ, રહીસું છાંનાં રોજ

હું મધુકર તું માલતી મારી, માણી કરશું મોજ

ગુણવંતી.

પ્રવેશ ૩ જો.

૧૩૨

લીલાવતી.

આજ કાંત શાંત કરો, વીરહ સુખ વીલાસી

વીરહ સુખ વીલાસી, અર્ગીકાર કસે આ દાશી

આ.

આવશે ન કોઈ અહીં, મોહન મંદીર મારે

નીર્ભય રહે મમનાથ નગીના. પ્રેમ પરીક્ષક પ્યાસી

આ.

રસજસ ઠસ સરસ સંગ રંગમાં રંગીલા
ઉતમ આ પ્રસંગ પેઉ તજો તમે દિદાસી,
પ્રીતે પ્રધુ પ્રશ્ન એક અંતરમાં ઉતારો

આજ.

સંશય ટાળો ઉત્તર આપો રમા હૃદયવાસી,

આજ.

સુ-શુ હળુ ગુદાઇ સમજો પ્રાણુથી પ્યારી

પ્રાણુથી પ્યારી મારી તનમન તુ નારી

શુ હળુ

પદ્મની પ્રીતે ઉચારો ટાળું શષ્ય તારો

ધણી ખુશીની સાથ આપું ઉતર હું આવારો,

શુ હળુ

લીલાવતી—

૧૩૩

વહાલા કહોને આવાર આવાર મારા પ્યારા, વહાલા કહોને
ક્યાં છે તમારા માત પીતાજી વીસાર્યા શારે વીચાર,

વીચાર મારા પ્યારા વહાલા કહોને આવાર

કે છો કુંવરા કેરે પરણીયા ક્યાંરે સખંધનો સાર

સાર મારા પ્યારા વહાલા કહોને આવાર

કે કોઇ વાંકે તજી વનીતા સત્ય કહો મારાલાલ

લાલ મારા પ્યારા વહાલા કહોને આવાર.

સુમતી—

૧૩૪

સું કહું કરમની મરમનીરે વહાલી વાત માહરી, શાણી વાત માહરી.

આરે નગરમાં માત તાત મારાં (૨)

વળી છે અતિ પવીત્ર ધર્મથી કરીરે

વાહલી વાત માહરી

વેસ્યાની શોખતે તજ્યાં વણુ વીચારે, (૨)

વળી એમની અધીક શીખ નવ ધરીરે.

વાહલી વાત માહરી

તુજ આકૃતી કેરી રામા રૂપાળી, (૨)

જીવતી પીયેર જઇ વશી રહીરે,

વાહલી વાત માહરી

સુમતી વીલાસ—

૧૩૫

મારા સમ નખ શીખનાર ખરે તું તેવી

લી—અલખેલા એળખી આજ જીવણ મુજ જેવી

સારંગ પુરકેરાં શેઠની એ સકુમારી

જીવણ વતી લીલાવતી નામ સહીયર મમસારી

મુજ સાથે મીત્રાચાર અધીક છે એનો
તન જુદું પણ જીવ એક એવી જો બહેને!
નાસ્તે એના તમનાથ જાત મમ ભાગી
અલખેલ સે આરાધ એહને ત્યાગી.
વાત્રમ અહીં કહોતો લાવું એહને વાર
આવું કરવું તે નહીં આપને સાર

મુમતીવીલાસ.

પ્રેમદા શું કરવા, પેટ ચોળી શુભ કરવું
અતિ અડચણ એમાં થાય, દેખાને ડરવું
મન મમતી નારી, પ્રીયા ખરે તું પ્યારી
કંટકસમ એતું કામ, નથી અહીં નારી
રસબસથી રંગે, રોજરમી શું વહાલી
હવે એહ સંબધી, ખટપટ નવ કર ખાલી

લીલાવતી.

આહું કરીયે નવ નાથ, બલામન ભાવો
પ્રીય પરણ્યા મારી સાથ, યાદ જરી લાવો
પકડી પાલવને, પ્રીત રીત તો જણાવી
કંચુકી વળગ્યા, કંથ એકદમ આવી
વીચારો વાલમ, ચતુર ગયા શું ચુકી
વલી અરધ નીશાયે, નાથ એકલો મુકી

મુમતી.

૧૩૬

સત્ય વાત મહુણી, શું આ ઉચરો
થાઉ અન્નયન, આજ પ્રીયા, સત્ય
પ્રથમ કાધું કેમ ન આવી, આહરેર વેશ શા અર્થે ધર્યો
પ્યારી આહરેર વેશ શા અર્થે ધર્યો, થાઉ અન્નયન
મેં તુજને નવ પ્રેમદા પ્રીછી, પ્રેમી છે તારો પ્રેમ ખરો
હાં હાં પ્રેમી છે તારો પ્રેમ ખરો, આવું અન્નયન

લીલાવતી. વેસ્યા વીશવરૂપ પાસમાં પીયું.

રસીક રીસ અધીક કરો, હાં હાં રસીક (૨) થાઉ

તેથી કષ્ટ કરી, કંચણ તમને

ક્યાં આ વશ સ્વમ દીલ ધરો, હાં હાં ક્યાં (૨) મહ

સુમતી વીલાસ.

૧૩૭

આજે વાઘે મારા હરે, આનંદ તો અપાર (૨)

પ્રભુ કૃપાયે દંપતી મળીયાં, ભાગ્ય તણા નહીં પાર

હવે વાંસારી વેસ્યા, ચારી નારી નહીંતુ દાર

સદગુણી પ્રીયા તું છે, સકળ સુખસાર

આજે.

વેસ્યા લંપટથી લજાતું કયું અચીચારી કાજ

માત પીતાની મરજદ લોપી, લેશ ધરી નહીં લાજ

ગુણકા ગમાર સાથે, જમને રમ્યોગર આજે

છતાં છમીલી મુને છાડાવ્યું, વેસ્યા ધર આચાર

ધન્ય પતિવ્રત પ્રીયા તમાકે, અંદીક સુખ સંગાર

હવે ચાલો હાંઅથા જમયે માની ઇસનો આખાર

આજે

પ્રવેશ ૪ થો.

લીલાવતી—

૧૩૮

સુંદર મોહન વર મળતાં

વામ્યું વીરહ દુખ સહુ પળમાં, સુંદીર મોહન વર મળતાં

અંક લલાટ મટે નવ લેખી, પીયુ થમ્મ દર્શીત બહુ પેખી

હયા દ્રષ્ટીથી દેખી બાલા, મદન થકી બળતાં વામ્યું

મારી ચહેા પીયુ માતા પીતાની, માગો ક્ષમા કરગરી ગુનાની

તજ દીયો નાદની, માની, છલ બગ કળ કરતાં વામ્યું

પ્રવેશ ૫ મો.

સુમતીવીલસ—

૧૩૯

માત પીતા હવે દુર કરોઆ રંક ઉપરનો રોષ

પ્રીતે તમને પાપ પહુંછું, દેશો નહીં કાંઈ દોષ

છોડ કછોડ થાય, કદાપી, અંતરમાં નવ આણે

હયા દ્રષ્ટીથી દેખી તેને, પુન પોતાનો જાણે

લંપટ વેસ્યા સંગ ફસીને, દુખ બહુ તમને દીધું

આપ આપ તણી હર સ્થાપી, કૃત્ય મે અધરીત કીધું

માફ કરો અપરાધ એ મારા, માત તાત ખસ આજ
કરે સત્ય પ્રતીજ્ઞા એવું કરીશ ન કો દીન કાજ

૧૪૦

સેજ—ખેર થવાનું થઈ ગયું દીકરા શોયન કરશો મન

સદા—આલો રૂડો આલ હવેથી પ્રભુજી થશે પ્રસન્ન

હી—તમ સરવના પુન્ય ઉદયથી વામ્યું સકળ વીધન

સે—ધન્ય ભાગ્ય તું વહુ મળી, બહુ ગુણ તણો ખંડાર

સદા—શીયળ સાચવી સ્વામી કરીયો વશ નવ લાગી વાર

સે—વીમળ જશ વાંધ્યો આ જગમાં, ધન્ય પતીવ્રત નાર

સદા—દંપતી બેડું અમરજ રહેજો, વીશ્વ વિશે બહુતાર

હી—સત્ય તમારાં વચન થકી, વરત્યો જગ જ્ય જ્યકાર

સર્વ પાત્રો—

૧૪૧

જયજય મોરાર પળી વિશ્વધાર નમું વારંવાર

કરેણા કરણું મ

શીર મુગટસાર પ્રતિબીંબ અપાર

ખીતવસ્ત્ર ધાર ધરણી ધરણું મ

જયગરૂડ સ્વાર શુભ ભુજ ચાર;

વન માળધાર, સંધારમણું.

ગળે ગુંજ હાર અલી રવ અપાર.

શુભ તીલક સાર સંકટ સ્મરણું મ,

શુભ નાટય સાર રચવા વિચાર.

હતો મુંતે અપાર બહુ દીવશ થકો

તે સર્વ આજ થયું પુણ્ય કાજ

રહી મારી લાજ ખરે તોજ નકી

હવે અર્જ એક હોય ભુલ છેક

તો કરી વિવેક માફી કરશો.

પ્રીય બધું ખેલ થયો પુરણ ખેલ

ખીજ વખત વેલ પાછા શરશો.

સમાપ્ત.

